

دریچه

پروانه ساخت بار دیگر زیر ذره بین

گروه هنر؛ درخواست سینماگران مبنی بر حذف پروانه ساخت، اتفاق تازه‌ای نیست. این درخواست در سال‌های اخیر بارها از سمت سینماگران مطرح شده است و وقتی پای عدم نمایش با توقیف فیلمی وسط می‌آید، اعتبار شورای پروانه ساخت بیش از پیش به چالش کشیده می‌شود. سال ۹۷ برخی سینماگران در نامه‌ای خطاب به رئیس‌جمهور، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی و رئیس سازمان سینمایی، خواستار لغو الزام برای دریافت «پروانه ساخت» شدند. در این نامه اشاره شد: با توجه به اصل سوم قانون اساسی و بهره‌برداری حداکثری از گنجینه انسانی برای خلق آثار سینمایی و به‌منظور پیشگیری از اعمال نظراتی که بیشتر سلیقه‌ای بوده است و همچنین باور به شان و منزلت حرفه‌ای و نگاه مسئولانه فیلم‌سازان، امضاکنندگان این نامه خواستار پایان‌بخشیدن به نگاه خردپندار و محجورانگار به فیلم‌سازان هستیم. ازاین‌رو، در پایین‌ترین سطح مطالبات، خواهان ثبت آثار سینمایی برای مجوز ساخت، خارج از هرگونه کنترل شکل و محتوا در راستای اختیاری کردن دریافت «پروانه ساخت» فیلم سینمایی هستیم. در سال‌های اخیر سینماگران بیشتری خواستار کاهش دخالت دولت در سینما هستند و سعی کرده‌اند حرفشان را به هر شکلی که شده، به گوش مدیران فرهنگی برسانند. برخی از اهالی سینما معتقدند کاهش دخالت دولت در برخی زمینه‌ها، بویایی در این عرصه را ایجاد می‌کند و وجود شورای پروانه ساخت و صدور مجوز فیلم‌سازی نیز از دیگر مراحل‌ای است که یک فیلم برای به سرانجام رسیدن باید طی کند و برخی از سینماگران اساسا با ماهیت آن مخالف هستند. برخی دیگر نیز معتقدند وجود شورای پروانه ساخت باعث می‌شود دست‌کم نیمی از مراحل ساخت یک فیلم قانونی طوفی شود.
بااین‌حال بسیاری از سینماگران از دوره‌ای یاد می‌کنند که مدت کوتاهی به مدد زنده‌یاد سیف‌الله دام، شورای «پروانه ساخت» حذف شد و نتایج مثبتی در پی داشت. خسرو سینایی در گفت‌وگویی که پیش از این با «شرق» داشت، دربارهٔ صدور پروانه ساخت برای فیلم‌های سینمایی گفت: «پروانه ساخت به نوعی سوپاپ اطمینان تهیه‌کننده است تا بداند وقتی برای فیلمی سرمایه‌گذاری می‌کند، خیالش راحت است آن فیلم پروانه نمایش هم می‌گیرد؛ چون کار قانونی کرده، اما به شرط آنکه شورای پروانه ساخت، در فیلم‌نامه دخالت نداشته و پاسپورت‌هاش نکند؛ اگرچه امروز دیگر نمی‌توان قطعی گفت که چون فیلمی پروانه ساخت گرفته، حتما اکران می‌شود. باید از اعضای شورا خواست کمی فیلته را پایین بکشند و به فیلم‌سازی که در سینمای ایران شناسنامه‌ای دارد، سخت‌گیری نکنند».
مخالفان ماندن شورا نیز معتقدند ماهیت صدور پروانه ساخت، نیاز به بازنگری دارد و باید تمام مسئولیت‌ها به تهیه‌کننده واگذار شود. این روزها بار دیگر ماجرای حذف پروانه ساخت آثار سینمایی قوت گرفته و اظهارنظرهای بسیاری درباره چرایی حذف این شورا مطرح شده است.

پس از مدت‌ها از تعطیلی شورای پروانه ساخت و نمایش به دلیل شیوع ویروس کرونا و عملا تعطیلی پروژه‌های سینمایی، مدتی است شورای پروانه ساخت کارش را آغاز کرد و خبر موافقت این شورا با ساخت فیلم‌هایی که فیلم‌نامه‌هایشان در صف مجوز این شورا بوده، رسانه‌ای می‌شود و البته در این میان همچنان مخالفت‌های این شورا با برخی فیلم‌نامه‌ها بدون دلایل محکم و منطقی وجود دارد. شنیده‌ها حاکی از آن است که فیلم‌نامه «بی‌سروصدا» به کارگردانی و تهیه‌کنندگی مجیدرضا مصطفوی، ماه‌ها پیش درخواست مجوز ساخت داده است و بعد از بررسی چندین‌بار، آن مجوز ساخت فیلم صادر نشده است؛ فیلم‌نامه‌ای که ظاهرا مخالفان و موافقانی جدی در شورای پروانه ساخت دارد و دلیل مخالفت با این فیلم‌نامه بعد از ماه‌ها بررسی هنوز از جانب مصطفوی رسانه‌ای نشده است. به نظر می‌رسد تصمیمات شورای پروانه ساخت و عدم صدور مجوز برای برخی از آثار سینمایی، به روال سال‌های قبل، باز هم چالش‌هایی ایجاد خواهد کرد.

«چرنوبیل» نامزد ۱۴ جایزه بفتاشد

● جوایز تلویزیونی بفتا که امسال مراسم اعطای جوایز خود را به سبب بحران جهانی شیوع ویروس کرونا به صورت مجازی برگزار خواهد کرد، فهرست نامزدهای شاخه‌های مختلف را در حالی اعلام کرد که مینی‌سریال «چرنوبیل» محصول شبکه «ای‌پی‌او» در ۱۴ شاخه، از جمله بهترین مینی‌سریال، کارگردانی، تدوین، چهره‌پردازی، موسیقی متن، تیم بازیگران، جلوه‌های ویژه، نویسندگی و همچنین بهترین بازیگر اصلی مرد (جارد هریس) و بهترین بازیگر مرد نقش مکمل (استلن اسکسارزگارد) نامزد کسب جایزه است.
سریال «چرنوبیل» که روایتگر فاجعه هسته‌ای آوریل ۱۹۸۶ در اوکراین و تلاش‌های بی‌سابقه برای پاک‌سازی آن است، در تاریخ ۶ می ۲۰۱۹ رونمایی شد و پس از آن به‌ترتیب در ۲۰، ۱۳ و ۲۷ می قسمت‌های دوم تا چهارم آن از سوی شبکه «ای‌پی‌او» منتشر شد. قسمت پنجم و نهایی این سریال نیز در تاریخ سوم ژوئن (۱۳ خرداد) سال گذشته عرضه شد. این سریال در جوایز امی ۲۰۱۹ در ۱۹ شاخه نامزد کسب جایزه بود و در نهایت جوایز بهترین مینی‌سریال و همچنین بهترین کارگردانی و نویسندگی مینی‌سریال را به خود اختصاص داد.
مراسم اعطای جوایز تلویزیونی بفتا روز ۳۱ جولای (۱۰ مرداد) به صورت مجازی برگزار می‌شود.

هنر

چه کسانی از قاجاق فیلم سود می‌برند؟

بهناز شیربانی

اقدام‌ها تا حد مطلوبی پیش رفته؛ اما به دلیل خارج از کشور بودن بسیاری از این پلتفرم‌ها، زمان‌بر بودن پروسه جلوگیری از انتشار محتوا یا محدودکردن رسانه‌هایی که محتوا را غیرقانونی منتشر می‌کنند، همچنان این شیوه قاجاق ادامه دارد. درعین‌حال وجود آمد، فکر می‌کنید چرا نمی‌توان به مشکلات قاجاق فیلم رسیدگی قانونی و ریشه‌ای داشت؟

همچنین در بعد داخلی با قطعیت می‌توان گفت که هیچ سایتی درحال‌حاضر وجود ندارد که سروری در داخل کشور داشته باشد و فیلم‌های ایرانی را به صورت قاجاق منتشر کند. اینها مجموعه فعالیت‌هایی است که انجام‌گرفتن دشوار و ساختارپافته آن تاکنون در کشور سابقه نداشته و ما هم به‌عنوان بستر پخش محتوا تاکنون هزینه و سختی زیادی برای آن متقبل شده‌ایم. درعین‌حال تمام تلاش‌مان این است که با رفتارسازی در حوزه فرهنگ تماشای آنلاین که بخشی از مسئولیت اجتماعی ما به‌عنوان سرویس وی‌اودی است، روزبه‌روز شاهد کم‌ترشدن این شیوه‌های آسیب‌زای قاجاق و انتشار غیرقانونی فیلم‌های ایرانی باشیم».

او در پاسخ به این پرسش که فکر می‌کنید چه کسانی از این شرایط سود می‌برند؟ گفت: «طبیعتاً» موارد زیادی را می‌توان نام برد که از این خلأهای قانونی به نفع خود استفاده کنند. به‌ویژه با هدف تبلیغات و جذب کاربر که موجب کسب درآمد برای آنها می‌شود؛ اما هیچ سهمی به صاحب اثر نمی‌رسد. این روش انگیزه زیادی ایجاد می‌کند، برای آنهایی که می‌توانند محتوایی را بدون هزینه در پیچ برای کانال تلگرامی یا شبکه ماهواره‌ای‌شان قرار دهند و به این شیوه جذب دنبال‌کننده، ببینده و... داشته باشند.

این شیوه رایج در افزایش فعالیت منجر به

حتی رنگ و نور را تغییر دادیم؛ اما ناگزیر هستیم و در این شرایط کاری نمی‌توان انجام داد. درحال‌حاضر فقط ایران نیست که باید به چنین شرایطی عادت کند. تمام دنیا شرایط مشابهی دارند و از روش‌های اکران آنلاین استفاده می‌کنند؛ املا با این تفاوت که سازوکار درست و حساب‌شده‌ای برای اکران آنلاین فیلم در سراسر دنیا وجود دارد و قانونی وجود دارد. اگر فیلم به این شکل نمایش داده می‌شود، حق و حقوق تولیدکنندگان اثر سر جای خودش است و همه چیز رعایت می‌شود و در ساعات اولیه نمایش فیلم‌های ما به سوددهی می‌رسند؛ اما متأسفانه در ایران این امکان وجود ندارد. ما از چند نظر تحریم هستیم. تحریم مردم خودمان و تحریم بیرون از ایران که نمی‌توانیم سایت‌های عرضه‌کننده قاجاق فیلم را پیگیری کنیم».

عباس رافعی، کارگردان فیلم «بهت» که اثرش به‌تازگی به چرخه اکران آنلاین پیوسته است، در همین زمینه به «شرق» گفت: «تلگرام بیشترین منبع نشر فیلم‌های اکران آنلاین است. گاهی با خودم فکر می‌کنم عمل قاجاق فیلم‌های روز سینمای ایران بیش از هر چیز، فکر خیانتانه‌ای است تا سودجویی مالی؛ و فکر می‌کنم تا حد زیادی ضربه‌زدن به سینمای ایران مقصود افرادی است که «شرق» گفت: «به این عمل می‌زنند. نمی‌توان فقط سودجویی مالی را دلیل این کار دانست و احساس می‌کنم دست‌های پنهانی این اتفاقات را رقم می‌زنند».

او در بخش دیگری از صحبت‌هایش گفت: «پلتفرم‌های نماوا و فیلمو درحال‌حاضر دو منبع عرضه فیلم‌های روز سینمای ایران هستند و متأسفانه زیرساخت‌های محکمی ندارند که می‌توان به‌راحتی از آنها فیلم را دانلود کرد. این موضوع نقطه ضعف پلتفرم‌هاست. به نظر اگر نماوا و فیلمو، رقیب داشتند، شاید کمی به این موضوع توجه نشان می‌دادند و امنیت سایت‌شان را تقویت می‌کردند».

رافعی در بخش دیگری از صحبت‌هایش درباره تجربه اکران آنلاین فیلم سینمایی‌اش گفت: «برای ما فیلم‌سازان اکران اینترنتی حس خوبی ندارد؛ چراکه فیلم‌ساز فیلمش را برای مردمی که در سال سینما، متمرکز فیلم را می‌بینند، می‌سازد. فیلم‌دیدن به نظر من یک حرکت جمعی است و فیلم‌ساز از واکنش مخاطبش می‌تواند تا حد زیادی متوجه نقاط قوت و ضعف فیلمش شود. اکران آنلاین این حس و تجربه را برای من ندارد. متأسفم که در این شرایط هر شخص به‌تنهایی یا با معدود اطرافیان فیلم را در موبایل یا تلویزیون می‌بیند و در این شرایط وقتی تمرکز مخاطب مثل زمانی که در سال سینما نشسته است، نیست، طبعاً نمی‌تواند جزئیات فیلم را درک کند. دوست ندارم فیلم خودم را به این شکل تماشا کنم».

راه‌های قانونی مقابله با سرقت فیلم‌های سینمایی در اینترنت

خرده‌جنایت‌های هنری

بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی ما مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتي یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد شده، لطمه‌ای وارد کند که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود، مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود است.

طبیعی است که براساس این قانون، کسی که به شکل غیرقانونی فیلمی را دانلود و پخش می‌کند و استفاده‌کننده چون هزینه خرید یا اجاره فیلم را نپرداخته و به مال صاحب اثر با تکثیر غیرمجاز لطمه وارد شده، می‌تواند متهم به جبران خسارت وارده به صاحب اثر یعنی صاحب‌مال شود. در نتیجه تک‌تک استفاده‌کنندگان از فیلم‌های روده‌شده مسئول و ضامن بوده و باید خسارات وارده را که سر به فلک می‌زند، به سهم خود جبران کنند و کفر هم ببینند.

البته فراتر از هر قانونی که مانع از پخش و بارگیری غیرمجاز فیلم‌ها در قالب داده‌های رایانه‌ای می‌شوند، برخورد جامع و مؤثر مراجع قضایی با این موضوع نیز لازم است. اما مشکل در جایی است که شخص یا اشخاص پخش‌کننده فیلم در خارج از مرزهای ایران و کشور دیگری باشند و با استفاده از شبکه‌های اجتماعی اقدام به تکثیر غیرقانونی فیلم‌ها کنند.

در این زمینه، کنوانسیون برن برای حمایت از آثار ادبی و هنری که یک معاهده بین‌المللی درباره حق تکثیر و حقوق مادی و معنوی مؤلف (کپی‌رایت) است، مبنای جهانی رسیدگی به شکایت زیان‌دیدگان است. اگر از آثار تولیدشده در یکی از کشورهای عضو از سوی شخصی در کشور دیگر عضو، سوداستفاده شود، آن کشور براساس قوانین خود موظف به پیگیری و برخورد با مجرمان است؛ اما ایران متأسفانه عضو این کنوانسیون نیست و به‌همین‌دلیل، نمی‌تواند خارج از مرزهای خود به‌راحتی مسائل مرتبط با نقض کپی‌رایت را پیگیری کند.

اگر مسئله را در مرزهای ایران بررسی کنیم، به نظر می‌رسد که بیشتر از کسی که به شکل حرفه‌ای تمایل به دانلود غیرقانونی دارد، تلاش عددی را غیرعمدی در به شکست کشاندن طرح جدید اکران اینترنتی به نفع کسانی است که به شیوه‌های سنتی تولید و نمایش فیلم‌ها عادت کرده‌اند و سود خود را در نمایش فیلم‌ها در سالن‌های سینما می‌بینند؛ اما اگر طرح اکران اینترنتی با ادامه‌یافتن دانلود و پخش غیرمجاز و عدم برخورد قاطع با افراد خطاکار، با مشکل روبه‌رو شود، بیشتر از صاحبان فیلم، تماشاگران ایرانی زیان می‌بینند که باید برای تماشای فیلم یا خانواده به اندازه کل اعضای خانواده بلیت تهیه کنند و با هزینه‌های هنگفت رفت‌وآمد و خورد و خوراک به سینما بروند! طبیعی است که هر فرد ایرانی با اندکی اندیشیدن درباره عواقب و مضرات دانلود غیرقانونی، می‌تواند خود مانعی برای ادامه‌یافتن این جریان نباشند و مجرمانه نشود. از سوی دیگر لزوم بازنگری، اجرای پیوسته قوانین و گوشزدکردن عواقب حقوقی این اعمال زیان‌بار برای شهروندان، نوعی آگاهی‌بخشی برای جلوگیری از جنایت‌های فرهنگی و هنری است تا از خرده‌جنایت به کلان جنایت بدل نشوند.

زیر آسمان فیروزه‌ای

یک هفته با چخوف برگزار می‌شود

● بدون شک آنتوان چخوف یکی از مشهورترین، محبوب‌ترین و پرمخاطب‌ترین نویسندگان در ایران و بسیاری از کشورهای جهان است و در ایران در صد سال گذشته آثار او نزدیک به دو میلیون شمارگان داشته و همواره نمایش‌نامه‌های او روی صحنه می‌رود و در یک قرن اخیر، پرخواننده‌ترین نویسنده خارجی در ایران است.

علی‌اصغر محمدخانی، معاون فرهنگی و بین‌الملل شهرکتاب، با اعلام این مطلب گفت: امسال صدوشصتمین سال تولد چخوف است و ادبیات روسیه با نویسندگان و شاعرانی مانند پوشکین، تولستوی، داستایوسکی، چخوف و بسیاری دیگر، همواره در میان کتاب‌خوانان مطرح بوده است. چخوف را می‌توان به‌حق یکی از پرکارترین نویسندگان عصر خودش شمرد. او در ۱۸۶۰ متولد شد و در ۱۹۰۴ درگذشت. چخوف گذشته از آنکه از حرفه اصلی خود که طبابت بود، غافل نمی‌ماند و غالباً به یاری دردمندان می‌شافت، در طول عمر ۴۴ساله خویش، ده‌ها نمایش‌نامه کوتاه و بلند، نزدیک به ۶۰۰ داستان کوتاه و بلند، صدها مقاله و یادداشت و هزاران نامه به رشته تحریر درآورد.

محمدخانی افزود: مرکز فرهنگی و بین‌الملل شهرکتاب در ۱۰ سال گذشته با تشکیل پل ادبی ایران و روسیه، برنامه‌های مختلف فرهنگی و ادبی در دو کشور برگزار کرده و با بسیاری از دانشگاه‌ها، مراکز ادبی و اتحادیه نویسندگان مسکو و سن‌پترزبورگ همکاری مستمر داشته است. از مهم‌ترین برنامه‌هایی که در ۱۰ سال گذشته برگزار شده، می‌توان به همایش سعدی و پوشکین، همایش ایوان بونین، برنامه یک هفته با تولستوی با حضور توه تولستوی، بزرگداشت سولژنیتسین و... اشاره کرد. همچنین شهرکتاب چندین برنامه ادبی در دانشگاه مسکو، اتحادیه نویسندگان روسیه، انسیتو سولژنیتسین، بنیاد ماکسیم گورکی، مرکز چخوف، مرکز پوشکین و نمایشگاه بین‌المللی کتاب مسکو با حضور محققان و نویسندگان ایران و روسیه داشته است. وی گفت: در سال جاری نیز مرکز فرهنگی شهرکتاب با همکاری بنیاد روسکی‌میر و به مناسبت صدوشصتمین سال تولد چخوف، برنامه «یک هفته با چخوف» را از روز یکشنبه اول تیر به مدت یک هفته و با حضور نویسندگان، چخوف‌شناسان ایران و روسیه و استادان و دانشجویان زبان و ادبیات روسی و نمایش‌نامه‌نویسان و علاقه‌مندان به آثار چخوف برگزار می‌کند و در طول این هفته، با انتشار یادداشت، مقاله، فایل صوتی، فایل تصویری و برگزاری نشست‌ها و میزگردها به صورت مجازی، تلاشی در معرفی و تحلیل بیشتر زندگی و آثار چخوف دارد. محمدخانی افزود: چخوف در ادبیات روسیه خالق سبکی تازه در شیوه نمایش‌نامه‌نویسی و داستان‌نویسی شده است. مکاتبات چخوف نیز از ارزش بسیاری برخوردار است. آثار چخوف مورد ستایش نویسندگانی مانند تولستوی و ماکسیم گورسکی قرار گرفت و به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم در بیشتر رمان‌نویسان معاصرش اثر گذاشت. چخوف از بزرگ‌ترین و برجسته‌ترین داستان‌نویسان واقع‌بین روسیه در دوران قبل از انقلاب به شمار می‌آید و به‌خوبی زندگی روزمره مردم را در زمان خودش در آثارش بازتاب داده است. وی گفت: در ایران نیز چخوف بر بسیاری از نویسندگان و نمایش‌نامه‌نویسانی مانند محمدعلی جمال‌زاده، صادق هدایت، سیمین دانشور، هوشنگ گلشیری، اکبر رادی و طنزنویسان ایرانی تأثیر گذاشته است که این تأثیرات به صورت مقاله، کتاب و پایان‌نامه در ایران و روسیه منتشر شده است. محمدخانی در پایان گفت: برگزاری برنامه یک هفته با چخوف، فرصت تازه‌ای را فراهم می‌کند تا در طول این یک هفته، با بازخوانی، بازنگری و تحلیل و تبیین آثار چخوف، راز ماندگاری آثار این نویسنده توانا تشریح شود و اهل قلم و فرهنگ ایران و روسیه بگویند چه مقدار چخوف را خوانده‌اند و از چخوف در عرصه‌های مختلف چه آموخته‌اند؛ زیرا چخوف در نقش خالق داستان‌های کوتاه هجایی و قصه‌های مهارتی بسزا یافت و سبک نویسندگی‌اش از مهمان اواخر قرن نوزدهم، توجه خوانندگان ملل مختلف اروپایی را به خود جلب کرد تا در اوایل قرن بیستم به ایران رسید و تاکنون به‌طور پیوسته نویسنده محبوب ایران و جهان بوده است.

مرغ سحر، خاطرات پروانه بهار

● به‌تازگی کتاب «مرغ سحر، خاطرات پروانه بهار» به همت انتشارات جهان کتاب منتشر شده است. مرغ سحر داستان سفر پرفراز و نشیب، دختر جوانی است که در خانه پدری فروخته و ظلم‌ستیز (محمدتقی بهار) و مادری توانا (سودابه صفدری) دیده به جهان می‌گشاید. به دلیل بیماری هواناک پدر، پروانه این محال را می‌یابد که همراه او به سفر برود و جهان خارج از مرزهای ایران را کشف کند. کتاب مرغ سحر در ۴۱ بخش به روابط خانوادگی ملک‌الشعراى بهار، اوضاع سیاسی، اجتماعی و فرهنگی دوران بهار و شیوه‌های تعامل بهار با فرزندان‌ش می‌پردازد و به نقش‌ش بهار که پـل فرهنگی میان فرهنگ مذهبی، ملی و متجدد ایران بود، اشاره می‌کند. نشست نقد و بررسی کتاب «مرغ سحر، خاطرات پروانه بهار» روز سه‌شنبه بیستم خرداد ساعت ۱۵، با حضور چهارزاد بهار (فرزند ملک‌الشعراى بهار) و علی‌اصغر عابدی و علی‌اصغر محمدخانی به صورت مجازی در مرکز فرهنگی شهرکتاب برگزار می‌شود. علاقه‌مندان می‌توانند این نشست را از اینستاگرام این مرکز به نشانی Instagram/bookcityculturalcenter به صورت زنده پیگیری کنند.